

N:o 3.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående disposition af ett jordområde i Djeknehytteroten i Avesta socken af Kopparbergs län; gifven Stockholms slott den 6 december 1895.

Sedan Avesta jernverks aktiebolag anmält, att bolaget, för tillgodonjutande jemlikt kongl. brefvet den 12 juni 1885 af medgifvandet att nedlägga de för förädling och förarbetande af koppar vid Avesta inrättade verkstäder, önskade att till kronan öfverlemna en i Djeknehytteroten belägen, i stället för hemmanet Backa erhållen vederlagsjord med uudantag af två beteshagar, samt Kongl. Maj:t funnit godt *dels* förklara, att det enligt omförmälda kongl. bref den 12 juni 1885 för medgifvandet att nedlägga de vid Avesta för förädling och förarbetande af koppar inrättade verkstäder föreskrifna vilkor, att den i Djeknehytteroten belägna, i stället för hemmanet Backa erhållna vederlagsjord skall till statsverket öfverlemnas, må anses vara fullgjordt derigenom, att Avesta bruksegare från den 14 mars 1897 för sin del afstå från allt anspråk på så väl vederlagsjorden, med undantag af ofvan omförmälda två beteshagar, som ock räntan af vederlagsjorden, *dels ock* anbefalla Sin befallningshafvande i Kopparbergs län att gå i författning derom, att de personer, som nu å området innehafva lägenheter, varda uppsagda till afflyttning den 14 mars 1898, vill Kongl. Maj:t, under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokoll öfver finansärenden för denna dag, härmed i nåder föreslå Riksdagen att medgifva,

att ifrågavarande, till statsverket öfverlemnade område må genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fördelas i lotter med iakttagande dervid, att lotternas antal, der det lämpligen kan ske, icke sättes lägre än antalet af de personer, som nu å området innehafva lägenheter,

att, sedan värdet å de lotter, hvori området fördelats, blifvit i den för arrendeuppskattningar stadgade ordning utrönt, de personer, som nu å området innehafva lägenheter, må, efter den fördelning af lotterna dem emellan, hvarom de sjelfva kunna öfverenskomma, med eganderätt förvärfva hvar sin lott mot erläggande såsom köpeskilling af det

lotten åsatta värde, derest de inom tid, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger bestämma, dertill anmäla sig och dervid tillika aflemna sådan säkerhet för köpeskillingens erläggande, som nedan omförmäles,

att, derest öfverenskommelse lägenhetsinnehafvarne emellan icke träffas angående fördelningen dem emellan af lotterna, utan två eller flere lägenhetsinnehafvare anmäla sig till inlösen hvar för sig af samma lott, Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger att med afseende å längden af en hvars besittningstid, läget af den jord, han för närvarande innehar, jemte andra omständigheter, som kunna vara af beskaffenhet att böra på frågan inverka, bestämma företrädet dem emellan,

att, sedan nuvarande lägenhetsinnehafvarne lemnats tillfälle att på angifna vilkor lösa till sig hvar sin lott, lott, till hvars inlösen icke någon lägenhetsinnehafvare inom förelagd tid anmäler sig eller för hvars inlösen icke ställes sådan säkerhet, som här nedan omförmäles, skall utbjudas till försäljning under hand mot det åsatta värdet eller, om försäljning icke på detta sätt kan ske, å offentlig auktion,

att köpare af lott, som enligt nu föreslagna bestämmelser försäljes, skall, derest han sådant åstundar, ega inbetala köpeskillingen inom loppet af tio år med en tiondedel årligen, såvida han, förutom inteckning för köpeskillingsbeloppet, ställer sådan säkerhet, som af Kongl. Maj:ts befallningshafvande godkännes, för köpeskillingens inbetalning på föreskrifvet sätt,

att köpeanbud å lott, som utbjudes å auktion, skall af Kongl. Maj:ts befallningshafvande prövas,

att, sedan en tiondedel af köpeskillingen blifvit erlagd och för återstoden stälts sådan säkerhet, som ofvan nämnts, Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger utfärda köpebref å lotten med deri intagen förpligtelse för köparen att ensam vidkännas lagfartskostnaden och andra med köpet förenade utgifter, samt

att de inflytande köpeskillingarne må på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Claës Wersäll.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 6 decem-
ber 1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve **DOUGLAS**,
Statsråden: friherre **ÅKERHIELM**,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre **RAPPE**,
CHRISTERSON,
WERSÄLL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll anförde i underdånighet:

»Med erinran hurusom i ett den 12 november 1777 upprättadt kontrakt, hvarigenom kronan till Stora Kopparbergs bergslag försålt Avesta bruk med tillhörigheter, bergslaget tillförbundits, bland annat, att vid bruket försvarligen gara all den dit ankommande råkoppar äfvensom att efter requisition, kontrakter och modeller förfärdiga alla sorter af kopparbleck och manufakturarbeten samt, efter hand och alltsom beställningar inlöpte, på allt sätt befordra och utvidga koppar-

förädlingen så genom djupning som valsning och bronsarbete, anhöll bemälda bergslag i en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift af den 8 november 1870, att, mot det bergslaget åtog sig att låta i Falun för full garlön gara så väl kronans som enskildes koppar, Eders Kongl. Maj:t måtte förklara, att ofvanberörda, af bergslaget gjorda åtagande i afseende å garning af all dit ankommande rå koppar och verkställande af manufakturarbeten för andras räkning icke vidare vore för bergslaget förbindande och att hinder icke mötte för nedläggande efter bergslagets godtfinnande af de för kopparens förädling och förarbetande vid Avesta uppförda verkstäder.

I häröfver afgifvet underdånigt utlåtande tillstyrkte Eders Kongl. Maj:ts och rikets kommerskollegium, att såsom vilkor för ett medgifvande i den riktning, hvartill ansökningen syftade, måtte föreskrifvas, bland annat, att ett jordområde i Djeknehytteroten, innefattande enligt uppgift 312,82 kvadratref åker, 48,78 kvadratref äng, 227,61 kvadratref odlingsmark, 508,7 kvadratref afrösningsjord och 0,13 kvadratref oduglig mark eller tillsammans 1,098,04 kvadratref, hvilket område vore upplåtet under bruket och hvars innehafvande vore att anse såsom en af brukets egare från statsverket åtnjuten, vid bruksdriftens upprätthållande fästad förmån, skulle till statsverket öfverlemnas; och hänvisade kollegium i afseende å tillkomsten af berörda upplåtelse till ett af kollegium gemensamt med Eders Kongl. Maj:ts och rikets kammarkollegium den 13 november 1871 angående upphörande af tionde för tillverkning af andra mineralrikets alster än jern afgifvet underdånigt utlåtande, innehållande, bland annat, att enligt nådigt bref den 11 juli 1667 hemmanet Backa om $\frac{1}{2}$ mantal i By socken blifvit med hemmanet tillydande egor äfvensom deraf gående ordinarie och extra ordinarie utlagor förunnadt samtliga garmakare och kopparsmeder vid Avesta och deras efterkommande, som i tjensten vore, med rättighet att deremot tillbyta sig annan, närmare Avesta belägen jord; att genom bytesbref den 1 maj 1674 hemmanet Backa blifvit bortbytt mot utmarken till kammarrådet Isak Cronströms skattehemman i Djeknehytte by jemte ängen Rönningen, hvarvid, på det bruksfolket skulle få njuta dessa egor fria från utlagor, öfverenskommits med de participanter, som då arrenderade Avesta bruk jemte Djeknehytterotens räntor, att mot räntan och knektefriheten två beteshagar under evärdelig ego skulle upplåtas åt bruket; samt att, då under det år 1777 afslutade köpet om Avesta innefattades ej allenast räntorna för berörda vederlagsjord, såsom utgörande en del af Djeknehytteroten, utan ock, efter hvad ordalydelsen i köpebrefvet gafve anledning antaga, äfven nyss

omförmälda två beteshagar, hvilka, såvidt känt vore, icke blifvit från bruket skilda, den donerade rëntan af hemmanet Backa finge anses hafva blifvit statsverket ersatt, men att sådant deremot icke syntes vara förhållandet med sjelfva vederlagsjorden.

Genom nådigt bref den 12 juni 1885 förklarade derefter Eders Kongl. Maj:t, att, sedan den i Djeknehytteroten belägna, i stället för $\frac{1}{2}$ mantal Backa erhållna vederlagsjord blifvit till statsverket öfverlemnad, hinder från statens sida icke mötte därför, att de för förädling och förarbetande af koppar vid Avesta inrättade verkstäder finge på i öfrigt angifna vilkor nedläggas.

I en af kammarkollegium med underdånig skrifvelse den 10 februari 1887 öfverlemnad, till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län stäld skrift har Avesta jernverks aktiebolag, såsom numera innehafvare af Stora Kopparbergs bergslags rätt i afseende å vederlagsjorden, anmält, att bolaget, för så vidt dess rätt anginge, önskade att den 14 mars 1887 till Eders Kongl. Maj:t och kronan öfverlemna densamma, dervid bolaget dock förbehölle sig fortfarande egande- och dispositionsrätt till omförmälda två beteshagar, hvilka hört till vederlagsjorden och innefattades under det mellan Eders Kongl. Maj:t och kronan samt Stora Kopparbergs bergslag afslutade köpet om Avesta, samt att bolaget i följd af detta erbjudande fränsade sig skyldighet att från sistnämnda dag erlægga de för vederlagsjorden utgående skatter, hvilka bolaget dittills i likhet med föregående egare af Avesta betalat; meddelande bolaget tillika, att, med undantag af nyssnämnda två beteshagar, bolaget sjelft icke disponerade någon del af vederlagsjorden.

Jemte berörda skrift har kammarkollegium tillika öfverlemnad yttranden i ärendet från innehafvarne af vederlagsjorden, uppborädsförvaltningen i Hedemora fögderi samt Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, af hvilka yttranden inhemtats, att vederlagsjorden vore bevillningstaxerad till 14,000 kronor och innehölle 310 qvadratref 41 qvadratstänger 81 qvadratfot reducerad inrösningsjord och 184 qvadratref 21 qvadratstänger 77 qvadratfot reducerad afrösningsjord med 3 kronor 44 öre i kronotionde samt soldatårspenningar af 27 skillingar 10,6 runstycken, deraf 25 skillingar 8,5 runstycken för inrösningsjorden och 2 skillingar 2,1 runstycken för afrösningsjorden; att inrösningsjorden vore fördelad i lotter, hvilka innehades af dels kopparverksarbetare, dels ock enkor och barn efter sådana arbetare, hvaremot afrösningsjorden, som utgjordes af ifrågavarande, från den öfriga jorden afskilda två beteshagar, besattes af Avesta jernverksaktiebolag; att de

innehafvare af lotter i inrösningsjorden, hvilka i ärendet sig yttrat, anhållit att fortfarande under sin lifstid få besitta och bruka dem eller, om detta icke kunde bifallas, åtminstone förunnas två fardagsår; samt att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i fråga om dispositionen af vederlagsjorden, så vidt kronans rätt dertill kunde anses ostridig, hemstälde, att, derest af uppbördsförvaltningen afgifvet förslag att försälja jorden, hvilket otvifvelaktigt skulle vara för kronan mera vinstgifvande, icke kunde vinna bifall, jorden måtte i sin helhet eller i mindre lotter i vanlig ordning utarrenderas.

För egen del har kammarkollegium, med åberopande af den utredning rörande vederlagsjorden, som funnes intagen i kammar- och kommerskollegiernas ofvan åberopade underdåniga utlåtande, meddelat, bland annat, att enligt köpekontraktet af den 12 november 1777 till Stora Kopparbergs bergslag upplåtits och försålt Avesta kronobruk med alla derunder lydande åbyggnader och verkstäder med deras verktyg, redskap och öfriga inventarier, likaledes mjöl- och sågqvarnar samt bruks- eller den så kallade herregården, trä- och kålgårdar, hagar, fiske och andra tillhörigheter, af hvad namn det vara kunde, efter de deröfver upprättade besigtningssinstrument, tillika med strömsafraden och räntan af de hemman och lägenheter, som begreps under namn af den så kallade Djeknehytteroten; att räntan af hemmanet Backa, som enligt kollegii beslut den 28 december 1852 skulle i jordeboken, såsom dittills, upptagas under titel afkortad och anordnad, men i kronoräkenskapen omföras från afkortning till anordning utom stat, nu mera i räkenskapen upptoges såsom anordning efter stat samt garmakares och kopparsmeders i Avesta friheter med 61 kronor 98 öre; att kollegium genom beslut den 25 november 1851 förordnat, att räntan af hemmanen i Djeknehyttan om tillhoppa $3\frac{9}{16}$ mantal och deribland $\frac{1}{2}$ mantal Djeknehyttan n:o 2 skulle ur kronans räkenskaper uteslutas, men i jordeboken inom kolumn kvarstå; samt att enligt en af härads-skrifvaren i Näsgråds fögderi den 30 juni 1869 meddelad uppgift en del af hemmanet n:o 2 Djeknehyttan vore skänkt till Avesta kapellansboställe och återstoden upplåtits garmakarne och smederna vid Avesta i vederlag för hemmanet Backa.

Vidare har kammarkollegium anfört, att, ehuru jemlikt nådiga brefvet den 12 juni 1885 såsom vilkor för medgifvandet att nedlägga de vid Avesta för förädling och förarbetande af koppar inrättade verkstäder föreskrifvits, att den i Djeknehytteroten belägna, i stället för hemmanet Backa erhållna vederlagsjorden skulle till statsverket öfverlemnas, kollegium likväl hemstälde, huruvida skäl förefunnas att nu för

kronans räkning göra anspråk jemväl på ofvan omförmälda två beteshagar, hvilka utgjort en del af vederlagsjorden och som Avesta jernverks aktiebolag förbehållit sig att fortfarande få innehafva och besitta. Att dessa hagar ingått i det år 1777 afslutade köpet af Avesta syntes, förutom det stöd, som derfor kunde hemtas af ordalagen i köpekontraktet, framgå jemväl deraf, att redan vid det år 1674 skedda utbytet af hemmanet Backa mot vederlagsjorden i Djeknehytteroten ifrågavarande beteshagar blifvit under evärdelig ego åt bruket upplåtna samt att dessa beteshagar, så vidt känt vore, icke blifvit från bruket skilda. Då emellertid vid tiden för bytets afslutande Djeknehytterotens räntor voro anslagna åt innehafvarne af Avesta bruk och brukets innehafvare således egde rätt till räntan jemväl af vederlagsjorden, syntes den till bruket gjorda upplåtelsen af beteshagarne icke kunna annorlunda anses än såsom ett bruket gifvet vederlag för den förmån, hvaraf bruket ginge i mistning genom att icke erhålla räntan af vederlagsjorden. Ur denna synpunkt ansåge kollegium äfven bestämmelserna i 1777 års köpekontrakt böra uppfattas eller så, att beteshagarne väl inginge i köpet, men under samma förutsättning, hvarunder de redan blifvit åt bruket upplåtna, den nemligen att bruket icke gjorde gällande, den bruket jemväl tillförsäkrade rättigheten att uppbära räntan af vederlagsjorden.

Med åberopande af hvad sålunda anförts hemstälde kammar-kollegium, bland annat, att det enligt nådiga brefvet den 12 juni 1885 för medgifvandet att nedlägga de vid Avesta för förädling och förarbetande af koppar inrättade verkstäder föreskrifna vilkor, att den i Djeknehytteroten belägna, i stället för hemmanet Backa erhållna vederlagsjord skulle till statsverket öfverlemnas, finge anses vara fullgjordt derigenom, att Avesta bruksegare från den 14 mars 1887 för sin del afstode från allt anspråk på så väl vederlagsjorden, med undantag af ifrågavarande beteshagar, som ock räntan af vederlagsjorden; att vederlagsjorden med nyssnämnda undantag till statsverket indroges, dock med rätt för nu varande innehafvarne deraf att till viss angifven, numera förfluten dag sitta kvar på jorden, men med skyldighet för dem att under tiden utgöra jorden åliggande allmänna utskylder och besvär; samt att den till statsverket indragna vederlagsjorden, derest dess bibehållande för kronans räkning icke af särskild anledning påkallades, derefter måtte på de i nådiga brefvet den 29 maj 1874 föreskrifna vilkor å offentlig auktion till den högstbjudande försäljas, vare sig i sin helhet eller fördelad i lotter, eller, om detta icke bifölles, för kronans räkning i vanlig ordning utarrenderas.

Efter nådig remiss har domänstyrelsen den 1 mars innevarande år afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och dervid tillika öfverlemnadt instrument öfver en å ifrågavarande område verkställd arrende- och saluvärdering, af hvilket instrument inhemtats, att området, som vore beläget en tiondedels mil från Avesta jernvägsstation, innehölle en egovidd af 27 hektar 46,87 ar åker, lerblandad sandmylla af sämre beskaffenhet, 4 hektar 64,75 ar buskbeväxt äng, 19 hektar 95,73 ar hagmark, likaledes buskbeväxt, samt 46 hektar 30,65 ar skogsmark, beväxt med yngre 15- à 25-årig skog, mycket ojemn och på flera ställen afverkad; att å området icke finnes andra åbyggnader än tre lador; att området brukades af femton förutvarande koppararbetare; att arrendevärdet för hela området beräknats till 350 kronor; samt att saluvärdet uppskattats till 7,993 kronor 81 öre, deraf åkerjorden till 5,608 kronor 98 öre, ängs- och hagmarken till 1,004 kronor 83 öre och skogen till 1,380 kronor.

I fråga om områdets disposition har domänstyrelsen förklarat sig instämma i kammarkollegii hemställan, att för kronans räkning icke borde göras anspråk på återbekommande af skogsmarken. Beträffande åter, området i öfrigt har domänstyrelsen ansett det vara med kronans fördel mera förenligt, att detsamma försålles, än att det utarrenderades, helst antagas kunde, att områdets belägenhet i närheten af ett större samhälle skulle betinga en jembförelsevis hög köpeskilling, hvarföre styrelsen hemställde, att området måtte på de i nådiga brefvet den 29 maj 1874 föreskrifna vilkor till den högstbjudande försäljas med iakttagande dervid, att området utbjödes i lotter efter den fördelning, som Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande efter af vederbörande landtmätare afgifvet förslag egde bestämma, samt att tiden för tillträdet lämpades så, att nuvarande innehafvarne finge åtnjuta laga fardag.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit och då det synes mig öfverensstämma med grunderna för Eders Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut i fråga om särskild föryttring af lägenheter från kronoegendomar, som försäljas, att de personer, som nu å området innehafva lägenheter, beredes tillfälle att för en uppskattningsvärdet motsvarande köpeskilling förvärfva eganderätt till marken, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t täcktes

dels förklara, att det enligt nådiga brefvet den 12 juni 1885 för medgifvandet att nedlägga de vid Avesta för förädling och förarbetande af koppar inrättade verkstäder föreskrifna vilkor, att den i Djeknehytteroten belägna, i stället för hemmanet Backa erhållna vederlagsjord skall till statsverket öfverlemnas, må anses vara fullgjordt derigenom,

att Avesta bruksegare från den 14 mars 1897 för sin del afstå från allt anspråk på så väl vederlagsjorden, med undantag af ofvan omnämnda två beteshagar, som ock räntan af vederlagsjorden,

dels anbefalla Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län att gå i författning derom, att de personer, som nu å området innehafva lägenheter, varda uppsagda till afflyttning den 14 mars 1898,

dels ock i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva, att ifrågavarande, till statsverket öfverlemnade område må genom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes försorg fördelas i lotter med iakttagande dervid, att lotternas antal, der det lämpligen kan ske, icke sättes lägre än antalet af de personer, som nu å området innehafva lägenheter,

att, sedan värdet å de lotter, hvori området fördelats, blifvit i den för arrendeuppskattningar stadgade ordning utrönt, de personer, som nu å området innehafva lägenheter, må, efter den fördelning af lotterna dem emellan, hvarom de sjelfva kunna öfverenskomma, med eganderätt förvärfva hvar sin lott mot erläggande såsom köpeskillning af det lotten åsatta värde, derest de inom tid, som Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger bestämma, dertill anmäla sig och dervid tillika aflemna sådan säkerhet för köpeskillningens erläggande, som nedan öfvermåles,

att, derest öfverenskommelse lägenhetsinnehafvarne emellan icke träffas angående fördelningen dem emellan af lotterna, utan två eller flere lägenhetsinnehafvare anmäla sig till inlösen hvar för sig af samma lott, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger att med afseende å längden af en hvars besittningstid, läget af den jord, han för närvarande innehar, jemte andra omständigheter, som kunna vara af beskaffenhet att böra på frågan inverka, bestämma företrädet dem emellan,

att, sedan nuvarande lägenhetsinnehafvarne lemnats tillfälle att på angifna vilkor lösa till sig hvar sin lott, lott, till hvars inlösen icke någon lägenhetsinnehafvare inom förelagd tid anmäler sig eller för hvars inlösen icke ställes sådan säkerhet, som här nedan öfvermåles, skall utbjudas till försäljning under hand mot det åsatta värdet eller, om försäljning icke på detta sätt kan ske, å offentlig auktion,

att köpare af lott, som enligt nu föreslagna bestämmelser försäljes, skall, derest han sådant åstundar, ega inbetala köpeskillningen inom loppet af tio år med en tiondedel årligen, såvida han, förutom in-teckning för köpeskillingsbeloppet, ställer sådan säkerhet, som af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande godkännes, för köpeskillningens inbetalning på föreskrifvet sätt,

att köpeanbud å lott, som utbjudes å auktion, skall af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas,

att, sedan en tiondedel af köpeskillingen blifvit erlagd och för återstoden stälts sådan säkerhet, som ofvan nämnts, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger utfärda köpebref å lotten med deri intagen förpligtelse för köparen att ensam vidkännas lagfartskostnaden och andra med köpet förenade utgifter, samt

att de inflytande köpeskillingarne må på samma sätt som köpeskillingarne för försålda mindre kronoegendomar användas till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition tiil Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan — — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Adolf von Hofsten.